

„Ilyen érdekes könyv még az életben nem került a kezembe.”

Beszélgetés Gálvölgyi Judit műfordítóval

Ransom Riggs *Vándorsólyom kisasszony különleges gyermekei* című könyvéről

Gálvölgyi Juditnak több tízezer oldalnyi fordítása jelent már meg. Pályafutását hajdanán science fiction művekkel kezdte a „Galaktika” című folyóiratban és a Móra Kiadónál, még Kuczka Péter főszerkesztősége idején.

Színésznőnek készült, műfordító lett.

Édesapja, Rodolfo, a 20. század egyik leghíresebb bűvésze, a legnagyobb magyar mágus volt.

Judit gyakran álmodik vele, és jelen időben szereti. Mindig ő volt az ideálja. Úgy gondolta,

az a jó férfi, aki a színpadon is jó. Rodolfo lányából a színész, Gálvölgyi János felesége lett.

Két gyermeke és három unokája van.

Nincs főnöke, nincs beosztottja. Szabad ember.

Szenvedélyesen szereti a munkáját.

Szívesen vállaltad el egy elsőkötetes szerző könyvének a fordítását?

Megtisztelő volt számomra a felkérés. Azért is, mert régóta baráti kapcsolatban állunk Kocsis András Sándorral, a Kossuth Kiadó elnök-vezérigazgatójával, és nem véletlen, hogy őt kértem meg arra, hogy édesapámról, Rodolfóról, portrészobrot készítsen születésének 100. évfordulója alkalmából.

Mikor vetted kézbe az eredeti könyvet?

Először elektronikus formában kaptam meg, így kezdtem el olvasni, de nem sokkal később megérkezett az Amerikában idén júniusban megjelent könyv is. Bevallom, nem igazán szeretek képernyőn könyvet olvasni, mert nekem a könyvhöz a mai napig hozzátartozik a papír, az illata, a tapintása, az, hogy kézbe vehetem.

Tudtad, hogy az Egyesült Államokban azonnal a sikerlisták élére került és ma is ott áll?

Hallottam róla, de ez nem befolyásolt semmiben. Először az egész könyvet elolvastam, majd lektori jelentést írtam róla, és abban már megfogalmaztam, hogy ilyen érdekes könyv még az életben nem került a kezembe. A műfaja meghatározhatatlan. Rengeteg csavar, ötlet van benne, és a kiindulási alapját régi fényképek adják. A fényképek több személy – többek között a szerző – gyűjteményéből származnak, és egészen káprázatos, hogy ezekből az egymással össze nem függő, különböző helyekről, különböző korokból előkerült fényképekből egybefüggő, fantasztikus történet született.

Az, hogy a könyv szerzője korábban filmforgatókönyveket, szinopszisokat írt, alapvetően befolyásolhatta a könyv stílusát? A leírások annyira filmszerűek, plasztikusak, a szereplők annyira hús-vér figurák, hogy olvasás közben filmszerűen peregnek le az olvasó előtt a jelenetek. Nem véletlen, hogy több nagy filmstúdió is versengett a regény megfilmesítési jogért, amelyek közül végül a 20th Century Fox nyerte el a lehetőséget.

Igen, a könyv egyértelműen filmre kívánczik. De, tudva azt, hogy a szerző amerikai, nem lep meg. Mert azt tapasztalom, hogy az amerikai szerzők többségénél az írás közben a tudatuk mélyén ott motoszkál a gondolat, hogy de jó lenne ebből filmet csinálni. Az egyik kedvenc

munkámat, Audrey Niffenegger *Az időutazó felesége* című könyvét, amely több kiadást is megélt, több kiadónál is azért fordították le magyarra, mert tudták, hogy film készül belőle. Megjegyzem, nekem a film korántsem nem jelentett olyan nagy élményt, mint a könyv, de ettől még nagy siker lett. A *Vándorsólyom kisasszony különleges gyermekei* is tálcán kínálja a megfilmesítést, mert ahogyan említetted, rendkívül plasztikusak a helyszínek a figurák, és nagyon életszerűek a történések.

Ha a munkádról beszélsz, mindig hangsúlyozod: műfordítóként nagyon fontos számodra, hogy mindig, mindenkor megpróbáld visszaadni az eredeti könyv stílusát. Mit kell tudni ehhez?

Azt, hogy például ennek a könyvnek egészen különleges, egyedi stílusa van. A szereplők különböző korokból, helyekről származnak, különböző iskolázottságúak, életkorúak, más világokból származnak, és a szerző kiválóan tudja őket beszéltetni. Erre nem minden író képes, de Ransom Riggs a kivételek közé tartozik, csakúgy, mint Jackie Collins, akinek tizenhat könyvét fordítottam le. A magyarral ellentétben, az angol sokféleképpen beszélhető, és a beszéd stílusából, akár csak hallás után is meg lehet állapítani, hogy az adott személy honnan származik, mennyire művelt, mennyire iskolázott. Nos, nekem ezeket a sokszínű nyelvi fordulatok kellett hitelesen visszaadnom. Engem a színház mindig érdekelt – érthető okból mostanság is –, és úgy szoktam prózát fordítani, hogy szeretem hangosan is kimondani a mondatokat, hogy vajon jól hangzik-e. Ennél a könyvnél az volt a nagy kihívás, hogy megpróbáljam másként, nagyon másként beszéltetni a különböző szereplőket. Remélem sikerült.

A világhálón egyre több olyan recenzióban az olvasható, hogy íme, itt az újabb Harry Potter könyv, íme, itt az új világsiker. Egyetértesz ezzel?

A világsikerrel igen, de szerintem ez egy egészen más könyv.

Akkor mi lehet az alapja ennek az összehasonlításnak?

Mert abban a könyvsorozatban is vannak, úgymond, természetfölötti lények, életveszélyes kalandok, de Ransom Riggs története egészen más. A Harry Potterben is alapvető téma a másság, ebben is, sőt a főszereplő szempontjából sokszorosan az.

Te is milyen titokzatosan fogalmazol.

Mert nem szeretném az első találkozás élményétől megfosztani az olvasókat. Az angoloknál nagy hagyománya van a felnőtteknek is szóló groteszk humorral megfűszerezett fantasztikus ifjúsági irodalomnak, de ez a könyv egészen más világ. Az én szívem csücske Tolkien *A Gyűrűk Ura* című könyve, amelyet 1969-ben, Londonban adtak a kezembe, halálosan beleszerettem, és igazából miatta lettem műfordító. Igaz, kezdként még nem kaphattam meg ekkora munkát, de a „kollégára”, Göncz Árpádra, aki a könyvet jegyzi, igazán büszke vagyok. Tolkienre visszatérve, ő egy másik világot teremtett, ami már akkor is jobban tetszett, mint az, amelyikben éltem. Mert abban a világban is van barátság, szeretet, összetartozás, borzalom, de igazság is – ellentétben a mi valós világunkkal, ahol egyre kevésbé győz az igazság.

Ez kissé kesernyésen hangzik.

Vállalom, bár később fordítóként már én jegyeztem Tolkien *A szilmarilok* című könyvét, amely *A Gyűrűk Urának* az előzményeit meséli el.

Most pedig azt állítod, hogy Ransom Riggs egészen új műfajt teremtett?

Nem tudom, csak azt, hogy nem mese, nem science fiction, de erőteljesen misztikus, és hogy az eddigi műfajok egyikébe sem sorolható be. A Harry Potterben fantasztikus lények harcolnak egymás ellen, de azok sokkal inkább meseszerűek. A *Vándorsólyom kisasszony különleges gyermekei* jellemrajzokban, helyszínekben sokkal közelebb áll a valósághoz. A nem hétköznapi

figurák a maguk módján hús-vér emberek, plasztikus jellemvonásokkal, hétköznapi szokásokkal. Van benne összetartás, szeretet, szolidaritás, sokféle küzdelem, és a vége annyira nyitott, annyi kérdést vett fel, hogy a folytatása nem kétséges.

Annyit azért elárulhatunk a történetből, hogy különleges adottságú gyerekek szerepelnek benne, és a szerző kitűnően ábrázolja az átlagostól, a megszokottól eltérő karaktereket.

Ez sem véletlen, hiszen a szerző, Ransom Riggs is olyan iskolába járt, ahol különleges képességű gyermekekkel foglalkoztak. Az lenne az ideális, ha mindenhol működne ilyen iskolák, ahol arra fektetnék a hangsúlyt, hogy az eltérő adottságú, képességű gyerekek toleránsak legyenek egymás iránt, és megértsék egymást. Nem a zseniképzőkre gondolok – bár ilyenre is szükség van –, hanem arra, hogy minden gyermek, az is, aki másként tér el az átlagtól, megérdemelné, hogy az egyéni képességeire figyeljenek oda. Az iskolarendszerünknek az a baja, hogy a gyerekeknek, a szülőknek, a tanároknak egyaránt a sikertelenséget nyújtja. Ha arra fókuszálnának, és ebben a könyvben sok utalás van rá, hogy azt erősítsék bennük, amiben a legkiválóbbak, hogy élni tudjanak, és mások hasznára is válhassanak a képességeikkel, akkor a világ is boldogabbá válhatna.

A régi fényképek kulcsszerepet játszanak a történetben. Amikor elolvastad és lefordítottad a könyvet, kedvet, vágyat éreztél arra, hogy előásd a polcok mélyéről a saját régi családi fényképeidet?

Sajnos nagyon sok régi holmim elveszett. Az előző lakásunkban tűz volt, és rengeteg minden elégett nyomtalanul. A mostani lakásuk az úttestnél mélyebben fekszik, szivattyúval kell a szennyvizet felnyomni, így a pincénk többször elázott, és éppen költözős időszak volt, amikor a tárgyak, az emlékek másik fele a vízben semmisült meg. Többek között édesapám legutolsó fényképei. Akkor nagyon kiborultam, sírtam, aztán rájöttem: nem fontos a tárgyakhoz ragaszkodni. Vannak, amelyek túléltek az embert, és vannak, amelyek nem. Az emlékek megmaradnak. Érdekes, hogy bár ez a könyv régi fényképekből építkezik, de a főhősről nincs fénykép benne. Azt tudjuk csak róla, hogy 16 éves amerikai és fiú.

Szerintem a főhős maga az író.

Igazad van, és a főhőst a könyv végén, az utolsó mondatok előtti pillanatban lepényképezik, mondván, talán ez lesz egy új fotóalbum első darabja...

És a Vándorsólyom kisasszony különleges gyermekei folytatásának, amely várhatóan 2013-ben fog megjelenni.

Én már most készen állok a fordítására!

László Ágnes